

УДК 002.1:025.12/.178:02(045)

ДОКУМЕНТНІ РЕСУРСИ, ПОТОКИ, МАСИВИ ТА ФОНДИ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОМЕТРІЇ, БІБЛІОМЕТРІЇ

Мовчан К.М., Власенко В.О.

DOCUMENT RESOURCES, FLOWS, ARRAYS AND FOUNDATIONS AS AN OBJECT OF SCIENCE METRICS, BIBLIOMETRICS

Movchan Kateryna, Vlasenko Vladyslav

В статті автори досліджують методи оцінювання та аналізу документних наборів даних, які є ключовими для розуміння наукових тенденцій, інформаційних потоків та інтелектуальних структур в академічному світі. Робота розглядає різні види документних ресурсів, включаючи наукові публікації, патенти, технічні звіти та інші форми наукового змісту, а також методи їх кількісного та якісного аналізу. Особлива увага приділяється використанню бібліометричних та наукометричних показників для оцінювання впливу та значимості цих ресурсів у науковому співтоваристві. Автори обговорюють потенціал та обмеження різних методів оцінки, включаючи цитування, індекси впливу, h-індекс, а також більш новітні підходи, такі як альтметрія. Стаття також розглядає способи класифікації та управління документними фондами, важливість їх організації для ефективного доступу та використання в наукових дослідженнях. Розглядаються питання, пов'язані з цифровою трансформацією документних ресурсів, і вплив цього на методи наукометрії та бібліометрії.

Ключові слова: документні ресурси, потоки, бібліометрія, наукометрія, бібліотека

This article focuses on the analysis of document resources, streams, arrays, and funds in the context of scientometrics and bibliometrics. The authors explore methods of evaluating and analyzing document data sets that are key to understanding scientific trends, information flows, and intellectual structures in the academic world. The work examines various types of document resources, including scientific publications, patents, technical reports, and other forms of scientific content, as well as methods for their quantitative and qualitative analysis.

Particular attention is paid to the use of bibliometric and scientometric indicators to assess the impact and significance of these resources in the scientific community. The authors discuss the potential well as newer approaches such as altmetrics.

The article also considers ways to classify and manage document funds, the importance of their organization for effective access and use in scientific research. Issues related to the digital transformation of document resources and its impact on scientometrics and bibliometrics methods are discussed.

The article concludes with a discussion of the prospects for the development of this area, especially in the context of rapidly changing technologies and the growth of big data, which opens up new opportunities for analysis and evaluation of scientific information.

Keywords: document resources, streams, bibliometrics, scientometrics, library

У сучасному світі інформаційних технологій та швидкого розвитку наукових досліджень величезне значення має аналіз та оцінка наукових ресурсів. Зростаюча кількість наукових публікацій та документів вимагає ефективних методів для їх каталогізації, аналізу та інтерпретації. Наукометрія та бібліометрія, як інструменти для оцінювання наукової продуктивності та впливу, відіграють ключову роль у цьому процесі. Тому розгляд документних ресурсів, потоків, масивів та фондів через призму наукометрії та бібліометрії є надзвичайно актуальним.

Головною метою цього дослідження є вивчення та аналіз документних ресурсів, потоків, масивів та фондів з погляду наукометрії та бібліометрії. Це включає розробку та застосування методів кількісного та якісного аналізу для оцінки наукового змісту, визначення тенденцій та впливу в науковій сфері. Окрім цього, дослідження має на меті виявити новітні підходи та технології для ефективного управління та аналізу цих ресурсів, а також обговорення потенційних перспектив розвитку в цій області.

В останні роки в усьому світі спостерігається сплеск інтересу до так званих «метрій» (бібліометрії, наукометрії, інформетрії, мережометрії, вебометрії, мережевої бібліометрії, інтернет-статистики, алтметрики та ін.). Проблема коректного використання методології даного підходу широко обговорюється науковою спільнотою. Метричні дослідження – кількісний вимір параметрів певної частини документного потоку для виявлення тенденцій його розвитку або відображеного в ньому знання про об'єкт [1, с. 3-10]. Зважаючи на це, «метрії» є важливим джерелом здійснення документних операцій, що дають змогу виявити інформаційне призначення певного документу.

Наукометрія (англ. – scientometrics) – розділ наукознавства, в межах якого здійснюються статистичні дослідження структури та динаміки наукової інформації. Об'єктом наукометрії є наукова сфера суспільства, предметом вивчення експертне

оцінювання та прогнозування дослідницької діяльності на основі моніторингу наукових комунікацій, основним завданням – дослідження публікаційної активності та цитованості авторів наукових праць [2]. Тобто, наукометрія збирає дані про те, як часто публікуються науковці та наскільки активно відбувається цитування праць у галузі науки.

У зв'язку із динамічним розвитком суспільства, що виявляється у глобалізації інформаційно-комунікаційної сфери, відбувається і перебудова вищої освіти, а саме університетських бібліотек. Перед ними ставлять все більші та вищі вимоги. Насамперед стрімко активізувалося питання впровадження нових сфер послуг. Основне їх призначення – моніторинг, аналіз та інтеграція у світовий простір результатів наукових досліджень, з метою сформувати достойний імідж не тільки на території певної країни, а й загалом у світі.

Бібліометрія – це кількісні методи аналізу досліджень, що використовує публікації як показник для оцінки дослідження. Вони також використовуються при вивченні історії та соціології науки, організації та управління інформацією, у законодавстві в сфері науки. Бібліометрія досліджує наступні аспекти публікації: характеристика видання, тобто рік, тип журналу та документа тощо; авторство, включаючи співпрацю між авторами, організаціями, країнами та фундаторами); дослідницькі теми та тематичні категорії цитованість публікації. Існує багато бібліометричних показників. Однак два бібліометричні показники найчастіше використовуються для оцінювання досліджень: Індекс Хірша (або Н-індекс) – це бібліометричний показник індивідуального рівня. Він часто використовується при оцінці впливу дослідників. Запропонований Хорхе Хіршем у 2005 році, *hindex* намагається виміряти як продуктивність, так і цитування результатів досліджень певного автора чи журналу. *Altmetrics* означає альтернативні метрики. Цей показник намагається вказати впливовість дослідження на основі популярності

результатів у мережі Інтернет, включаючи соціальні медіа [3]. Тобто, бібліометрія покликана дати загальну характеристику тієї чи іншої наукової публікації. Себто, виступає сканером, який аналізує її внутрішню структуру, та відіграє вагомую роль у процесі пошуку необхідних джерел.

Бібліотека, надаючи інформаційну підтримку навчальній, науковій та виховній діяльності, прагне бути активним партнером на всіх стадіях життєвого циклу наукових досліджень вчених університету, сприяє підвищенню рейтингу вищого навчального закладу та формуванню бренду вченого [2, с. 15-16]. Бібліотека виступає основним просвітницьким центром для всіх людей. Вона покликана «піднести людство до висот», тобто збагатити кожного новим знанням. Завдяки наукометричним і бібліометричним методам бібліотека продовжує ефективно виконувати свої функції.

Зважаючи на те, що публікації науковця відіграють найголовнішу роль у його професійній діяльності, то для ефективного простеження за кількістю статей та їх цитування важливе місце посідають наукометричні бази. Вони є важливим інструментом у роботі бібліотек та інших освітніх організацій. Наукова бібліотека Мукачівського державного університету містить у своїй структурі певний консультаційний центр, який створений з метою допомогти науковому працівнику у процесі пошуку видань, що індексуються у наукометричних базах Scopus та Web of Science. Оновлення інформації у них проходить щоквартально.

Scopus (МФА: [skopus], «скóпус») – бібліографічна і реферативна база даних та інструмент для відстеження цитованості статей, опублікованих у наукових виданнях. Є однією зі складових інтегрованого науково-інформаційного середовища SciVerse. На січень 2017 р. містить понад 50 млн. реферативних записів. Рубрикатор Scopus (ASJK) має 27 базових тематичних розділів, поділених на 335 підрозділів, політематичні статті індексуються одразу в кількох розділах. Індексує 18,000 назв наукових видань з технічних, медичних та гуманітарних наук 5000 видавців. База даних індексує наукові журнали, матеріали конференцій та серіальні книжкові видання [3]. Як бачимо, основне призначення даної бази –

моніторинг статей, що цитуються.

Web of Science (до 2014 Web of Knowledge) – платформа, на якій розміщено бази наукової літератури і патентів. До 2016 року належала Thomson Reuters. У листопаді 2016 року відділення IP & Science придбано інвестиційними фондами і функціонує як Clarivate Analytics. Web of Science охоплює матеріали з природничих, технічних, біологічних, суспільних, гуманітарних наук і мистецтва [2]. Таким чином, ефективним помічником під час пошуку наукової літератури є саме Web of Science

Наукометрична база даних Scopus Наукової бібліотеки МДУ, включає у себе, перш за все, ту тематику літератури, яка безпосередньо стосується основних спеціалізованих дисциплін, які вивчаються студентами. Зокрема, у ній індексуються журнали, що за фаховим спрямуванням стосуються математики, хімії, фізики, історії, менеджменту, лінгвістики, гуманітарних і соціальних наук, інженерії, механіки, психології, педагогіки тощо. Що стосується джерельних баз Web of Science, то вони так само орієнтовані на задоволення потреб у фаховій інформації.

Підсумовуючи результати здійсненого аналізу, можна підкреслити, що наукометрія та бібліометрія є невід’ємними частинами у функціонуванні будь-якої бібліотеки. Вони дають змогу ефективно організувати наукову роботу, з використанням кількісних і статистичних оцінок документних ресурсів. У діяльності наукової бібліотеки МДУ можемо простежити вдаль поєднання наукометричних і бібліометричних методів, які орієнтовані, перш за все, на студентів та викладачів ВНЗ.

Список використаних джерел

1. Піддубна Л. П. Документ та його основні характеристики: сутність поняття, властивості, атрибути. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління*. Київ, 2012. Вип. 1. С. 165–172.
2. Різун В. В. Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій. *Психолінгвістика*. Київ, 2012. С. 305–314.
3. Соляник А. А. Документальні потоки та масиви: навч. посібник. Харків: ХДАК, 2000. 112 с.

References

1. Piddubna, L. P. 2012. Dokument ta yoho osnovni kharakterystyky: sutnist poniattia, vlastyvyosti, atrybuty [The document and its main characteristics: the essence of the concept, properties, attributes]. *Scientific Bulletin of the Academy of Municipal Administration. Series: Management*, 1, pp. 165–172.
2. Rizun, V. V. 2012. Nacherky do metodolohii doslidzhen sotsialnykh komunikatsii [Sketches for the methodology of social communication research]. *Psycholinguistics*, pp. 305–314.
3. Solianyuk, A. A. 2000. *Dokumentalni potoky ta masyvy* [Document streams and arrays]. Kharkiv: KhDAK.

УДК 316.4.063.3/4:004.77:027.7(045)

ІНТЕГРАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ЕЛЕКТРОННОЇ БІБЛІОТЕКИ УНІВЕРСИТЕТУ

Мовчан К.М., Орлов Д.О., Сабов А.Р.

INTEGRATION OF INFORMATION RESOURCES OF THE ELECTRONIC LIBRARY OF THE UNIVERSITY

Movchan Kateryna, Orlov Dmytro, Sabov Albina

В статті розглядаються ключові аспекти інтеграції інформаційних ресурсів у контексті електронних бібліотек університетів. Основна увага приділяється викликам та можливостям, які виникають при об'єднанні різноманітних цифрових ресурсів, щоб забезпечити ефективний доступ до навчальних та наукових матеріалів для студентів та викладачів які займаються дослідженнями в галузі раннього розвитку дітей та дошкільної освіти, можуть використовувати ресурси електронної бібліотеки для своїх досліджень. Проаналізовано різні технологічні стратегії та підходи, які можуть бути застосовані для поліпшення інтеграції, включаючи використання стандартів метаданих, розвиток інтерфейсів користувачів та застосування штучного інтелекту для поліпшення пошуку та каталогізації матеріалів. Стаття також розглядає питання забезпечення безпеки та конфіденційності при роботі з цифровими бібліотечними системами. Висновки підкреслюють значення інтегрованих ресурсів для підвищення якості освітнього процесу в університетах та подальшого розвитку наукових досліджень.

Ключові слова: інформаційні ресурси, електронні бібліотеки, цифровізація, каталоги, відкритий доступ.

The article discusses key aspects of integrating information resources in the context of electronic libraries at universities. The main focus is on the challenges and opportunities that arise when combining various digital resources to ensure effective access to educational and scientific materials for students and teachers. Different technological strategies and approaches that can be applied to improve integration are analyzed, including the use of metadata standards, the development of user interfaces, and the application of artificial intelligence to enhance searching and cataloging of materials. The article also examines issues of security and confidentiality when working with digital library systems. The conclusions highlight the importance of integrated resources for enhancing the quality of the educational process in universities and further development of scientific research.

Keywords: information resources, electronic libraries, digitalization, catalogs, open access.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>